

Azərbaycan dilinin strateji təhlükəsizlik konsepsiyası: Prezident İlham Əliyevin dil siyasətinə konseptual baxış

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2025-ci ilin yekunlarına dair verdiyi müsahibədə Azərbaycan dili ilə bağlı səsləndirdiyi fikirlər dil siyasətinin sırf filoloji deyil, strateji-ideoloji mahiyyət daşıdığını aydın şəkildə ortaya qoyur. Bu yanaşma Azərbaycan dilini yalnız ünsiyyət vasitəsi kimi deyil, milli təhlükəsizlik, dövlətçilik və mədəni suverenlik kontekstində dəyərləndirir. Müsahibədə səsləndirilən ideyalar Azərbaycan dilinin qorunması və inkişafının dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan dilini dövlətçiliyin ən əsas atributlarından biri, milləti millət edən fundamental amil kimi xarakterizə edir. Onun fikrincə, milli kimliyin qorunması birbaşa dilin qorunması ilə şərtlənir. Dilin degradasiyası milli şüurun zəifləməsi, nəticə etibarilə isə dövlətçilik prinsiplərinin sarsılması deməkdir. Bu baxımdan dil məsələsi Prezidentin diskursunda ideoloji təhlükəsizlik müstəvisinə keçirilir.

Müsahibədə Azərbaycan xalqının tarixən müxtəlif imperiyaların tərkibində yaşamasına baxmayaraq, ana dilini qoruyub saxlaması “xalqın böyüklüyü” və tarixi müqavimət nümunəsi kimi qiymətləndirilir. Dilin qorunması burada təkcə mədəni davamlılıq deyil, həm də müstəmləkəçiliyə qarşı mənəvi dirəniş simvolu kimi təqdim olunur.

Prezidentin xüsusi diqqət çəkdiyi məsələlərdən biri dilin leksik saflığıdır. O, xarici sözlərin dilə nəzarətsiz şəkildə daxil olmasını zənginləşmə deyil, milli dil strukturunun pozulması kimi dəyərləndirir. Bu cür leksik müdaxilələrin milli kimliyi “damcı-damcı” sarsıtdığı vurğulanır və bu prosesin uzunmüddətli təhlükələr yaratdığı qeyd edilir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan dilini dünya üzrə 50 milyondan artıq azərbaycanlıyı birləşdirən əsas ortaq dəyər kimi təqdim edir. Xaricdə yaşayan soydaşların ana dilini yalnız məişət səviyyəsində deyil, mükəmməl şəkildə bilməsi strateji hədəf kimi müəyyənləşdirilir. Bu yanaşma dili milli birliyin əsas instrumentinə çevirir.

Prezident dilin qorunması missiyasında jurnalistlərin və ziyalıların rolunu xüsusi vur-

ğulayır. Efir məkanının dilin ən intensiv istifadə olunduğu sahə olması bu məsuliyyəti daha da artırır. Media dilinin normativliyi cəmiyyətin ümumi dil davranışına birbaşa təsir göstərən amil kimi dəyərləndirilir.

Prezident müasir dünyada qloballaşma və informasiya texnologiyalarının dilə təsirini etiraf edərək bu prosesi mədəni assimilyasiya riski ilə əlaqələndirir. İnternet və sosial şəbəkələr dil mühitində “yumşaq güc” aləti kimi çıxış edir və buna qarşı mübarizə milli mədəni müdafiə strategiyasının tərkib hissəsi kimi təqdim olunur.

Müsahibədə müstəmləkəçilik psixologiyasının fəsadları xüsusi vurğulanır. Ana dilində danışmaqdan utanmaq və ya xarici dildə danışmağı intellektual üstünlük göstəricisi hesab etmək milli namamlıq kompleksi kimi qiymətləndirilir. Dilin təmizlənməsi burada təkcə leksik deyil, həm də psixoloji və ideoloji azadlıq aktı kimi təqdim olunur.

“Əcdadlarımızın əmanəti” anlayışı ilə dil məsələsi mənəvi borc müstəvisinə keçirilir. Bu yanaşma gənc nəsə ünvanlanan ideoloji mesajdır: müstəqil dövlətin vətəndaşı ana dilini müstəmləkə dövründə yaşayan nəsillərdən daha məsuliyyətlə qorumalıdır.

Prezidentin müsahibədə elm və təhsilə keçid etməsi təsadüfi deyil. Çünki elmin ana dilində inkişafı dilin terminoloji müstəqilliyini təmin edən əsas şərtidir. Elmi dil Azərbaycan dili olmadıqda, terminoloji sahənin xarici dillərin təsiri altına düşəcəyi xüsusi olaraq qeyd edilir.

Nəticə etibarilə, Prezident İlham Əliyevin dil siyasəti Azərbaycan dilini keçmişin mirası olmaqdan daha çox, gələcəyin müstəqillik qaranlığı kimi təqdim edir. Bu yanaşma dil məsələsini strateji milli təhlükəsizlik səviyyəsinə yüksəldir və hər bir vətəndaşın, xüsusən də ictimai rəyə təsir edən şəxslərin üzərinə ciddi məsuliyyət qoyur. Azərbaycan dili bu konsepsiyada milli müdafiə xətti və mədəni suverenliyin əsas dayacağı kimi çıxış edir.

*Xədicə Heydərova,
filologiya üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent AMEA
Nəsimi adına Dilçilik
İnstitutunun Azərbaycan
dili tarixi şöbəsinin müdiri*